

Protokoll fört vid enskild föredragning

Social- och miljöavdelningen
Hälsa- och sjukvårdsbyrån, S3

Beslutande
Minister
Arsim Zekaj

Föredragande
Byråchef
Ylva Lindström

Justerat
Omedelbart

Nr 5

Ålands landskapsregerings skrivelse gällande transporter
inom prehospita akutsjukvård och finansieringen av
dessa.

ÅLR 2025/1749

15 S3

Beslut

Ålands landskapsregering beslöt att skicka en skrivelse till social- och
hälsovårdsministeriet med anledning av den planerade överföringen av
finansieringsansvaret till välfärdsområden för transporter inom den prehospita
akutsjukvården enligt **bilaga S325E05**.

Hänvisning

Social- och hälsovårdsministeriet
PB 33
FI-00023 STATSRÅDET

Kontaktperson

Ylva Lindström, telefon +358 (0)18 25000 (växel)
ylva.lindstrom@regeringen.ax

registratorskontoret.shm@gov.fi

Ärende

Ålands landskapsregerings skrivelse gällande transporter inom prehospital akutsjukvård och finansieringen av dessa

Ålands landskapsregeringen skickar denna skrivelse till social- och hälsovårdsministeriet med anledning av den planerade överföringen av finansieringsansvaret för transporter inom prehospital akutsjukvård till välfärdsområdena.

Bakgrund

Landskapsregeringen har haft upprepade möten och diskussioner med social- och hälsovårdsministeriet samt finansministeriet med anledning av den planerade överföringen av finansieringsansvaret för transporter inom prehospital akutsjukvård till välfärdsområdena. Utgångspunkten till detta arbete framgår av protokollsanteckningarna från regeringen Orpos ramförhandlingar våren 2024:

"I enlighet med regeringsprogrammet överförs finansieringsansvaret för transporterna inom den prehospitala akutsjukvården som helhet till välfärdsområdena från och med 2026. Överföringen genomförs som en anslagsöverföring från det moment som täcker statens andel av de utgifter som föranleds av sjukförsäkringslagen till momentet för finansieringen av välfärdsområdena. Överföringen genomförs ur statens synvinkel kostnadsneutralt (som en del av kanaliseringslösningen) genom att statens ansvar för finansieringen av sjukvårdsförsäkringen minskas. Vid genomförandet av överföringen beaktas landskapet Åland och finansieringen sköts kostnadsneutralt även i detta avseende."

Av diskussionerna mellan landskapsregeringen och ministerierna har det framkommit att en lagberedning pågår med syftet att verkställa det regeringen Orpo kommit överens om i fjolårets ramförhandlingar. Det som konstaterats från rikets sida är att den ändring som nu planeras för Ålands del är utmanande på grund av att Åland har egen lagstiftningsbehörighet i fråga om prehospital sjukvård.

Landskapsregeringen uppfattar att ministerierna vid beredningen även har bedömt ifall de nuvarande bestämmelserna i sjukförsäkringslagen skulle förbli i kraft för Ålands del. Det som därmed har framförts från rikets sida är att sjukförsäkringssystemet är ett riksomfattande jämlikt system som baserar sig på försäkringsprincipen. Finlands sociala trygghet baserar sig i stor del på lagstadgade försäkringar som helhet är socialförsäkring.

Hos samtliga försäkrade tas det ut en sjukvårdspremie på lagstadgade grunder och är på motsvarande sätt därmed berättigade till förmåner och ersättningar som finansieras via sjukvårdsförsäkringen under samma lagstadgade förutsättningar. Med beaktande av principen om de försäkrades jämlikhet, enligt 6 § i grundlagen, och försäkringsprincipen har man från ministeriernas sida inte ansett det möjligt att göra några särlösningar från de rättigheter som gäller förmåner och ersättningar som finansieras genom sjukvårdsförsäkringen. Därmed kan FPA inte om förslaget går igenom att på ansökningar från Ålands hälso- och sjukvård fortsätta att betala ersättningar.

Vidare har det, under diskussioner och möten med representanter för social- och hälsovårdsministeriet samt finansministeriet framgått att förändringen inte genomförs i ett besparingssyfte för staten utan avsikten är att den ska genomföras på ett kostnadsneutralt sätt dels i förhållande till välfärdsområdena i riket, dels i förhållande till landskapet Åland. Det har även framförts att eftersom det inte skulle bli något särskilt ansökningsförfarande för ersättningarna skulle reformen minska på administrationen och den minskade administrationen skulle gynna, förutom FPA, såväl välfärdsområdena som Ålands hälso- och sjukvård.

Sjukförsäkringsområdet hör till statens behörighet och kostnaderna för sjukförsäkringen finansieras enligt 18 kap. 2 § i sjukförsäkringslagen med de medel som influtit av de försäkrades sjukförsäkringspremier och arbetsgivarnas sjukförsäkringsavgifter, statens betalningsandelar samt övriga intäkter som influtit till sjukförsäkringsfonden. Enligt uppgift kommer sjukförsäkringspremierna och avgifterna att vara oförändrade och påverkas inte av reformen. Inte heller någon annan ändring i beskattningen görs i anledning av reformen. Försäkrade på Åland och åländska arbetsgivare betalar fortsättningsvis sjukförsäkringspremier och avgifter enligt oförändrad nivå och enligt samma regler som i riket.

Ersättningarna från FPA för de nu aktuella kostnadsslagen skulle år 2026 uppgå oförändrat till sammanlagt ca 125,5 miljoner euro fördelat enligt 124,8 miljoner euro hänfört till välfärdsområdena i riket och 0,7 miljoner euro hänfört till Ålands hälso- och sjukvård. Ersättningarna via FPA slopas och statens finansiering kanaliseras om. FPA:s kostnader sjunker med ca 125,5 miljoner euro då ersättningarna till välfärdsområdena och Ålands hälso- och sjukvård upphör. Statens finansieringsandel av sjukförsäkringen är idag 51,4 procent enligt sjukförsäkringslagen 18 kap. 10 §. Avsikten torde vara att sänka beloppet som överförs från statsbudgeten till FPA med 125,5 miljoner euro, moment 33.10.60. Moment 28.89.31 för finansiering till välfärdsområdena torde samtidigt ökas med 124,8 miljoner euro.

Enligt social- och hälsovårdsministeriets och finansministeriets uppfattning ska ingen överföring av Ålands andel om 0,7 miljoner euro göras utan frågan hänförs till framtida treårsöversyner av avräkningsgrunden. Därmed förstärks statens finanser med 0,7 miljoner euro.

Undantag

Enligt social- och hälsovårdsministeriet är det inte möjligt att göra en särlösning för Åland med anledning av principen om de försäkrades jämlikhet med stöd av 6 § i grundlagen.

Att inte överföra 0,7 miljoner euro till Ålands hälso- och sjukvård på samma sätt som finansieringen överförs till välfärdsområdena anser landskapsregeringen skulle strida mot grundlagens principer om jämlikhet och likabehandling om medlen går från socialförsäkringsfonderna. Därtill blir det inte ett nollsummespel i den åländska ekonomin eftersom sjukförsäkringspremierna och -avgifterna fortsättningsvis uppbärs på Åland utan återbetalning och landskapets budgetekonomi drabbas negativt med 0,7 miljoner euro årligen.

Eftersom man avser att överflytta delar av sjukförsäkringen, som hör till rikets lagstiftningsbehörighet, direkt till välfärdsområdena kommer det att innebära en negativ, särbehandling av Åland. En jämlik hantering av denna situation skulle istället vara att lösa detta så att Åland får ta del av finansieringen på samma sätt som välfärdsområdena.

Det förslag som nu föreslås säkerställer inte en tillräcklig finansiering för landskapet. Det behöver säkerställas att Åland får direkt tillgång till de ersättningar som behövs för transporter inom prehospitalet akutsjukvård.

Ändring av innebörden socialförsäkring

Enligt nuvarande fördelning av lagstiftningsbehörigheten mellan lagtinget och riksdagen hör socialförsäkringssystemet till Finlands behörighet i enlighet med 29 § 3 punkten i självstyrelselagen. Landskapsregeringen anser att det är ytterst problematiskt att man omdefinierar begreppet socialförsäkring. Eftersom man avser att ändra en ersättning som FPA ansvarar för, vilket i riket handlar om att överflytta finansieringen från en myndighet till en annan, får det negativa konsekvenser för Åland. Risken är att socialförsäkringssystemet urholkas för Ålands del.

Landskapsregeringen ställer sig därför frågande till vad som ska anses omfattas av socialförsäkringssystemet i framtiden. Vilka ska vara de bärande principerna?

Enligt 19 § 3 mom. i Finlands grundlag (FFS 731/1999) sägs att det allmänna skall, enligt vad som närmare bestäms genom lag, tillförsäkra var och en tillräckliga social-, hälsovårds- och sjukvårdstjänster samt främja befolkningens hälsa.

I grundlagsutskottets utlåtande GrUU 33/2004 över regeringens proposition med förslag till sjukförsäkringslag konstaterar utskottet bland annat gällande tryggad försörjning att:

"Ersättningarna och förmånerna enligt sjukförsäkringslagen är med beaktande av 19 § 2 mom. i grundlagen betydelsefulla i konstitutionellt hänseende. Enligt det momentet ska var och en genom lag garanteras rätt att få sin grundläggande försörjning tryggad bl.a. vid sjukdom, arbetslöshet och barnafödsel. Genom denna bestämmelse åläggs lagstiftaren att garantera alla som behöver tryggad grundläggande försörjning subjektiv rätt till lagstadgad trygghet som det allmänna ska ordna. Denna trygghet är förknippad till vissa sociala risksituationer och de bestämmelser om stöd villkor, behovsprövning och förfaranden som utfärdas genom lag (GrUB 25/1994 rd, s. 10/II, RP 309/1993 rd, 74)."

Därtill konstaterar utskottet att:

"Trygghetssystemet enligt sjukförsäkringslagen innebär också fullgörande av den skyldighet som det allmänna enligt 19 § 3 mom. i grundlagen har att tillförsäkra var och en tillräckliga social-, hälsovårds- och sjukvårdstjänster, främja befolkningens hälsa och stödja familjerna och andra som svarar för omsorgen om barn så att de har möjligheter att trygga barnens välfärd och individuella uppväxt."

I samma anda konstateras i social- och hälsovårdsministeriets rapport 2015:19, vilket är en rapport om alternativen för att avveckla social- och hälsovårdens flerkansalsfinansiering, att det centrala syftet med sjukförsäkringen är att utjämna kostnader föranledda av sjukdomar inom befolkningen och att öka de ekonomiska möjligheterna för patienter att nyttja den privata hälso- och sjukvårdens tjänster.

I stöd av ovensagda anser landskapsregeringen att Finland har ett fortsatt ansvar att tillse att invånarna på Åland garanteras likvärdiga sociala trygghetssystem som idag finns inom socialförsäkringen. Landskapsregeringen vidhåller att Finland inte ensidigt, utgående från de planer på att i övriga Finland omorganisera hälso- och sjukvården, kan förändra de grundläggande trygghetssystemen som i dag finns i socialförsäkringen.

Den ersättning för transporter inom prehospitalet akutsjukvård som nu sker via FPA är en del av socialförsäkringen. Genom att omdefiniera socialförsäkringsskyddets omfattning utgående från vad som är lämpligt utgående från Finlands organisationsstruktur ställs medborgarna i och på Åland i en ojämlig situation. Landskapsregeringen anser inte att det är förenligt med grundlagen att riket försätter landskapsregeringen i den situationen att ta ut motsvarande ersättning av brukaren vilket skulle utgöra en tilläggskostnad för brukaren om ca 320 euro per transport.

Finansieringen

I enlighet med vad som framkommer ur protokollsanteckningarna från regeringen Orpos ramförhandlingar "Vid genomförandet av överföringen beaktas landskapet Åland och finansieringen sköts kostnadsneutralt även i detta avseende" ¹. Förslaget som nu lagts fram innebär att man ska fortsätta uppbära oförändrade sjukförsäkringspremier/avgifter till socialförsäkringsfonderna och överför det belopp som nu utbetalats via FPA för transporter inom prehospitalet akutsjukvård direkt till välfärdsområdena.

Det konstateras att de 0,7 miljoner euro som Åland inte längre får för transporter inom prehospitalet akutsjukvård ska erhållas genom avräkningen efter en så kallad treårsjustering. En post om 0,7 miljoner euro räcker inte isolerat till att höja avräkningsgrunden med en punkt. Staten gör därmed en årlig inbesparing om 0,7 miljoner euro hänfört till Ålands andel och Ålands ekonomi försvagas följaktligen med 0,7 miljoner euro.

Därtill kan nämnas att både riksdagens och lagtingets bifall krävs för en ändring av avräkningen.

Landskapsregeringen föreslår istället att ett årligt anslag om 0,7 miljoner euro tas upp i statsbudgeten som ersättning till Ålands hälso- och sjukvård/Ålands landskapsregering på motsvarande sätt som staten ökar finansieringen till välfärdsområdena. Då uppstår samma nollsummespel i den åländska budgetekonomin.

¹ [Protokollsanteckningar, regeringens överläggning om planen för de offentliga finanserna den 16 april 2024](#)

Om beloppet för ersättningen till Åland på sikt kan inarbetas i avräkningsgrunden kan det särskilda anslaget i statsbudgeten därefter slopas i samband med att avräkningsgrunden justeras.

Landskapsregeringen önskar slutligen konstatera att informationen från riket i det här ärendet är mycket bristfällig då det saknas utkast till proposition varför landskapsregeringen förbehåller sig rätten att i ett senare skede komplettera landskapsregeringens positioner. Därtill uppfattar landskapsregeringen tidtabellen för genomförande av reformen som mycket snäv.

Minister

Arsim Zekaj

Byråchef

Ylva Lindström

FÖR KÄNNEDOM Ålands lagting, självstyrelsepolitiska nämnden, julia.lindholm@lagtinget.ax
Mia Mäkinen, social- och hälsovårdsministeriet, mia.makinen@gov.fi
Johan Ehn, Ålands representant i Helsingfors, johan.ehn@regeringen.ax
Mats Löfström, riksdagsledamot, mats.lofstrom@riksdagen.fi
Ålands hälso- och sjukvård, registrator@ahs.ax